

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Pedagogical Sciences. Vol. 1 (100)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Педагогічні науки. Вип. 1 (100)

ISSN (Print): 2663-6387
ISSN (Online): 2664-0155

EVENTS OF SCIENTIFIC LIFE; REVIEWS ПОДІЇ НАУКОВОГО ЖИТТЯ; РЕЦЕНЗІЇ

ВІТАЄМО ОЛЕКСАНДРУ АНТОНІВНУ ДУБАСЕНЮК З 75-РІЧЧЯМ!

27 травня виповнюється 75 років Олександрі Антонівні Дубасенюк – доктору педагогічних наук, професору, Заслужену працівнику освіти України, Почесному академіку НАПН України, Президенту Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся", дійсному члену Міжнародної академії акмеологічних наук, дійсному члену Української академії акмеологічних наук, голові спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій Д 14.053.01 з педагогіки, заступнику голови навчально-науково-виробничого комплексу "Полісся", професору кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка.

У дороги в науці немає кінця, але завжди є початок. Олександра Антонівна Дубасенюк уперше ступила на ниву педагогічної діяльності у 1969 р. вчителем математики і фізики у середній школі № 1 м. Комунарська Луганської області після закінчення Луганського державного педагогічного інституту імені Т.Г. Шевченка. У 1971 р. Олександра Антонівна повертається до рідного інституту, де розпочинає викладацьку діяльність на кафедрі педагогіки. Цей крок спрямовує енергетичний потік її життя у науково-педагогічне русло і вже у 1978 р. відбувається успішний захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

У 1980 р. О. А. Дубасенюк обирається на посаду старшого викладача кафедри педагогіки і психології Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка (з 1999 р. – державного педагогічного університету, з 2005 р. – державного університету). Виразні організаторські здібності, виявлені ще в шкільному та студентському житті, у поєднанні з ґрунтовною системою гуманістичних і суспільних цінностей, чітко окреслюють стиль життя і творчості

молодого вченого. Цілеспрямованість, наполегливість, принциповість і компетентність стають її рушійною силою і дороговказом, пояснюючи впевнений поступ наукових і життєвих успіхів і здобутків. З 1984 р. Олександра Антонівна — доцент, а з 1988 р. завідувач кафедри педагогіки. У 1996 р. успішно захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук "Теоретичні та методичні основи професійної виховної діяльності педагога" в Інституті педагогіки і психології професійної освіти АПН України. У 2001 р. вченому присвоєно звання професора, з 2001 по 2008 рр. Олександра Антонівна – проректор з наукової роботи, міжнародних та регіональних зв'язків, а з 2008 р. – професор кафедри педагогіки.

О. А. Дубасенюк – відомий науковець, висококваліфікований педагог, талановитий керівник та організатор науково-дослідної роботи. Понад сорок років вона працює у Житомирському державному університеті імені Івана Франка. За цей період викладала лекційні курси з багатьох педагогічних дисциплін, зокрема, з педагогіки, методики викладання педагогіки, основ педагогічної майстерності, технології навчально-виховного процесу, педагогіки вищої школи, основ педагогічної творчості, андрагогіки з основами акмеології, методології та методів науково-педагогічного дослідження, соціальної педагогіки, соціальної роботи. Для аспірантів – лекції з таких дисциплін як актуальні проблеми у галузі професійної освіти, методологічні підходи до вивчення проблем професійної освіти. Активно працює над розробкою та впровадженням інноваційних технологій навчання в освітній процес.

Наукові інтереси проф. О. А. Дубасенюк: проблеми комплексного вивчення людини, методологія і теорія професійно-педагогічної освіти, теорія і практика виховної діяльності педагога, соціально-педагогічна діяльність, особистісний та професійний розвиток майбутнього педагога, духовно-моральне виховання особистості, акмеологія освіти, креативна освіта, інноваційні освітні технології, освіта дорослих.

Науковцем здійснено вагомий внесок у розробку актуальних напрямів педагогічної науки.

1. *Обґрунтовано методологічні, теоретичні засади розвитку педагогічної освіти, виявлено і проаналізовано сучасні тенденції процесу модернізації у системі вищої освіти.* Цілісно представлено комплекси методологічних наукових підходів які відображають діалектику загального, особливого й одиничного та логіку професійної підготовки вчителя: загальнометодологічні, професійно орієнтовані, ціннісно-сміслові та інноваційні. Досліджено категоріально-поняттєвий апарат: "професійна педагогічна діяльність", "професійна педагогічна освіта", "неперервна професійна освіта", "професіоналізм особистості", "професіоналізм діяльності", "педагогічна майстерність", "компетентність", "професійна компетентність" та ін. У контексті акмеологічного підходу до професійної підготовки вчителя у процесі тривалої експериментальної роботи досліджено фактори, закономірності самореалізації природних потенціалів суб'єктів освіти і перетворення їх у творчі, що забезпечує саморух до акмевершин продуктивності і професіоналізму майбутньої діяльності.

Ураховуючи особливу гостроту проблеми виховання учнівської та студентської молоді, О. А. Дубасенюк досліджено сутність та особливості професійної виховної діяльності педагога. Здійснено категоріальний аналіз базових понять дослідження: "виховання", "виховна діяльність", "виховна задача", що збагатило понятійний апарат теорії вдосконалення професійної педагогічної діяльності. Під час експерименту обґрунтовано закономірності професійної виховної діяльності, що пов'язані: по-перше, з психолого-педагогічними передумовами успішності

індивідуальної виховної діяльності; по-друге, з динамікою самостійної виховної діяльності; по-третє, з її операційною стороною.

2. Важливий напрям діяльності професора О. А. Дубасенюк пов'язаний з її професійною діяльністю викладача педагогічних дисциплін. Створено авторську дидактичну систему педагогічної підготовки майбутніх учителів-вихователів, яка була реалізована у навчальному процесі і передбачала об'єктивні зміни в особистісній і діяльній сферах майбутніх учителів і відповідно – зміни у цілях, завданнях, змісті, засобах навчально-виховної діяльності, статусі суб'єктів освіти. Розроблена концепція професійної виховної діяльності сприяла виявленню моделей вищих рівнів виховної діяльності, як еталону, акмевершини, до яких мають прагнути майбутні вчителі. Проаналізовано основні напрями професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Доведено, що педагогічна освіта містить антропологічний та аксіологічний потенціал, який постає підґрунтям для розкриття здібностей і формування ціннісних орієнтацій особистості у процесі її професійного становлення. Досліджено і такий системоутворювальний, інтегральний показник як професійна компетентність педагога, що являє єдність теоретичної і практичної готовності до здійснення професійної діяльності. Під керівництвом О. А. Дубасенюк теоретичні напрацювання реалізовано у процесі виконання науково-дослідної теми "Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції".

Актуалізовано проблему теорії і практики креативної освіти як перспективний науковий напрям. Простежено розвиток креативності майбутніх учителів, що передбачає врахування сукупності педагогічних умов, необхідних для формування педагогічної креативності як чинника розвитку професійних цінностей педагогічної професії. Розроблено й упроваджено в навчальний процес інноваційні креативні технології. Під керівництвом О. А. Дубасенюк створено низку навчально-методичних посібників з грифом МОН України, серед них "Практикум з педагогіки" (К., 2004, Житомир, 2017); "Історія педагогіки" (Житомир, 1999), "Технологія професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів" (Житомир, 2003). Одноосібно і спільно з колегами опубліковано навчальні посібники, зокрема: "Методика викладання педагогіки" (Житомир, 2010, 2014, 2017), "Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання" (Житомир, 2010), "Методологія і методи науково-педагогічного дослідження" (Житомир, 2016, 2019), "Актуальні проблеми професійної освіти" (Житомир, 2018) тощо.

3. *Результати діяльності з наукового напрямку "Освіта дорослих".* За участю О. А. Дубасенюк у ЖДУ імені Івана Франка відповідно до вимог Болонської декларації створено концепцію "Освіта впродовж життя", згідно якої університет постає як центр наукової, освітньої та культурно-просвітницької діяльності в регіоні. Концепція неперервної освіти дає можливість здійснювати підготовку фахівців у двох площинах: у сфері фундаментальних та педагогічних наук. За ініціативи проф. О. А. Дубасенюк організована науково-методична лабораторія "Поліська школа андрагогіки", у цьому напрямку проводиться значна робота. Проф. О. А. Дубасенюк уперше почала викладати спецкурс "Андрагогіка" для майбутніх магістрів, нею розроблено необхідне навчально-методичне забезпечення.

Професор О. А. Дубасенюк – учасник розробки програми освіти дорослих в Україні (2015 р.) та проекту "Професіоналізація освіти дорослих в Україні". Брала участь у семінарі "Компетентності спеціалістів по освіті дорослих" (2016 р.), які організовано Представництвом DVV International в Україні та Українською Асоціацією освіти дорослих, ISAR "Єднання". О. А. Дубасенюк – головний редактор електронного часопису "Андрагогічний вісник". Також брала участь у тижнях

освіти дорослих в Україні, міжнародних форумах та конференціях з цієї проблематики.

4. *Наукова організаторська діяльність.* О. А. Дубасенюк – талановитий організатор і керівник потужної, відомої в Україні і за рубежом наукової школи "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів", яка понад 30 років діє у ЖДУ імені Івана Франка. У діяльності школи реалізовано методологічний, теоретичний, ціннісно-світоглядний та технологічний концепти, розроблено концептуальні засади професійної підготовки вчителя. За цей період професором підготовлено чисельні науково-педагогічні кадри, зокрема у науковій школі працюють 12 професорів, докторів наук і понад 100 кандидатів наук.

Проф. О. А. Дубасенюк здійснює керівництво комплексною науковою темою: "Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції". Упродовж 15 років у науковій школі діє 8 дослідницьких осередків: науково-методична лабораторія "Педагогічна підготовка студентів магістратури", науково-методичний центр роботи з обдарованою студентською молоддю, Поліський інноваційний центр освіти та розвитку, науково-дослідна лабораторія "Акмеологія освіти", науково-методична лабораторія "Освітньо-виховна система Полісся", науково-дослідна лабораторія "Поліська школа андрагогіки". Продуктивно функціонують дві міжвідомчі лабораторії на базі Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та ЖДУ імені Івана Франка. Результати діяльності представлено у 17 колективних монографіях, присвячених теоретико-методологічним та методичним проблемам професійної підготовки майбутніх учителів/фахівців. Науковцями опубліковано понад двох тисяч наукових праць, з них 25 одноосібних монографій, 30 навчально-методичних підручників та посібників, 50 науково-методичних збірників.

Дослідниками розробляються насущні наукові проблеми, такі як: обґрунтування сучасних концептуальних підходів до підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; підвищення якості професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів у контексті Болонських інновацій; розвиток педагогічної обдарованості дітей та молоді; інноваційні технології навчання і виховання; теоретичні і методичні засади професійної компетентності вчителя.

Результати діяльності наукової школи спільно з іншими науковими осередками було неодноразово представлено університетом на міжнародних форумах у Варшаві, Кракові (Республіка Польща) та міжнародних виставках навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні" та "Сучасні заклади освіти", "Сучасні навчальні заклади". Отримано золоті, срібні медалі та нагорода "Лідер року".

Значна робота щодо інтеграції досягнень науки і практики проводиться О. А. Дубасенюк як заступника голови навчально-науково-виробничого комплексу "Полісся", створеного на базі ЖДУ імені Івана Франка, який об'єднує 24 навчальні заклади Житомирщини. Результати творчої співпраці опубліковано у ряді науково-методичних збірників, серед яких: "Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін" (2004); "Науково-методична співпраця в системі університет – середній та вищий навчальний заклад" (2004); "Інновації в освіті: інтеграція науки і практики" (2014). "Теоретичні і методичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора в контексті модернізації нової української школи" (2017). Професор О. А. Дубасенюк здійснювала наукове консультування дослідно-експериментальної роботи з проблеми: "Реалізація розвитку інноваційного потенціалу вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі" на базі Новоград-Волинського колегіуму Житомирської області (члена ННВК "Полісся"), яка була затверджена наказом МОН України.

Професором О. А. Дубасенюк опубліковано понад 600 наукових та науково-методичних праць, у тому числі 9 одноосібних та 24 колективні монографії (редактор, автор), 27 навчальних посібників, 24 методичних рекомендацій і навчальних програм, 31 збірник наукових праць (редактор, автор), 400 статей у науково-методичних збірниках і наукових часописах.

5. *Міжнародна діяльність.* Науковець брала участь у здійсненні міжнародного проекту Tacis "Соціальний захист в Україні" (1997-1998 рр.), отримала сертифікат викладача соціальної роботи в Остершунському університеті (Швеція). За її участю розроблено "Навчальний план перепідготовки соціальних працівників базового рівня" на модульній основі за сприянням Міністерства праці та соціальної політики України, який реалізовано у Житомирській області. Професор брала безпосередню участь у роботі Національного центру розвитку навчання соціальної роботи в Україні (1998-1999 рр.), проводила заняття з курсу "Соціальна робота" у Києві з відповідальними державними працівниками та викладачами ЗВПО України.

Має досвід викладання за рубежем. З 2005 по 2010 рік О. А. Дубасенюк викладала педагогічні дисципліни у Вищій школі менеджерів у м. Лігниця (Республіка Польща). Крім того брала активну участь у проведенні багатьох україно-польських / польсько-українських форумах з актуальних проблем педагогіки (Республіка Польща: міста Варшава, Краків, Бидгощ), на міжнародних конференціях у Словаччині, в україно-білоруському форумі та ін.

Під керівництвом професора проведена робота з молодими дослідниками у межах міжнародного польсько-українського проекту Науковий дебют 2012-2015 – "Сталий розвиток", що організовано Бюро професора, доктора хабілітованого Єжі Бузика, посла Європарламенту у м. Раціборі спільно з НАПН України, Вищою школою менеджерською у Варшаві та Вищою професійною школою м. Рацібор. Результати дослідження представлено у збірниках наукових праць молодих дослідників та на міжнародних конференціях (Варшава, Брюссель).

О. А. Дубасенюк член редколегії наукового журналу "Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки", член редколегії наукових збірників "Проблеми освіти", "Нові технології навчання", "Українська полоністика", "American Journal of Fundamental, Applied", головний редактор електронного журналу "Андрогогічний вісник", заступник головного редактора журналу "Креативна педагогіка".

Під керівництвом О. А. Дубасенюк опубліковано біля 100 наукових праць студентів і понад 700 наукових робіт докторантів та аспірантів.

Олександра Антонівна невтомний генератор ідей, наукових проєктів і творчих задумів, знавець педагогічної практики, глибокий дослідник, талановитий вчений та педагог-новатор, який відкрив дорогу у наукове життя цілій плеяді обдарованих молодих учених. Під її керівництвом захищено 11 докторських та 21 кандидатська дисертації.

Професор О. А. Дубасенюк – голова спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій з педагогіки Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті, що дало можливість значно посилити науково-педагогічний потенціал університету і низки регіонів України. Вона є членом спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій з педагогіки Д 26.451.01 в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, членом Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні. Її наукові праці відомі в Україні та за кордоном, широко цитуються вітчизняними та зарубіжними науковцями. Проф. О. А. Дубасенюк постійно виступає опонентом на захистах докторських і кандидатських дисертацій.

Шановна Олександро Антонівно! Ви народилися у благодатний час, коли весняний цвіт зав'язувався плодом. Одухотворені весняноцвіттям, Ви присвятили свої таланти педагога і науковця плеканню майбутніх учителів на освітніх нивах Луганщини і Житомирщини. Ви пройшли творчий шлях від учителя фізики і математики до професора кафедри педагогіки, доктора педагогічних наук.

Дарований Вам Богом організаторський талант, неспокій думки й серця Ви сьогодні натхненно втілюєте у освітянську і наукову ниву України. У своїй невтомній діяльності Ви гармонійно поєднуєте педагогічну майстерність, креативність і спрямованість до інновацій. Ви є видатним реформатором і натхненником розвитку вітчизняної професійно-педагогічної освіти і педагогічної науки. Кілька поколінь молодих педагогів України завдячують Вашому педагогічному таланту. Зерна розуму і добра, засіяні Вами проростають сьогодні пишним колосом.

Вам, шановна Олександро Антонівно, притаманні людські чесноти найвищого ґатунку: ерудиція, гуманізм, людяність, порядність, чесність. Ваш особистісний інформаційний простір сповнений енергетичної наснаги, внутрішньої цілісності, працездатності і невгасимого оптимізму. Бо ж Ви не просто вчений, а Просвітитель студентських душ, провісник нової епохи духовного відродження глобалізованої цивілізації. Ви з когорти тих людей, котрі завжди сповнені ентузіазму, завзяття, наполегливості, котрі залишаються молодими у будь-який ювілей.

Нехай взаєморозуміння, підтримка друзів і колег спонукають Вас до нових наукових звершень, а фортуна супроводжує і надихає Вас на добрі справи для України і її народу. Зичимо Вам здоров'я, добра, сімейного затишку, миру, злагоди і любові, багато щасливих днів. Нехай щедро колоситься Ваша життєва нива, а задумане завжди здійснюється. Нехай обминають Вас негаразди і біди нашого непростого сьогоднішнього дня.

*Ректорат та професорсько-викладацький склад
Житомирського державного університету імені Івана Франка*